

УДК 371.126

Цитування:

Чумаченко М. О. Дистанційне навчання як відповідь на виклики сучасності: культурно-мистецький аспект. *Культура і сучасність : альманах*. №1. Київ : ІДЕЯ ПРИНТ, 2020. С. 43-50

Chumachenko M. (2020). Distance education as an answer to today's challenges: cultural and artistic aspect. *Kultura i suchasnist : almanakh*, 1, 43-50 [in Ukrainian].

Чумаченко Марина Олександрівна,

кандидат культурології,

методист навчального відділу

Харківської державної академії культури

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8765-7125>

marina.chumachenko.87@ukr.net

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ: КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ АСПЕКТ

Мета роботи полягає в осмисленні теоретичних аспектів дистанційного навчання як найефективнішої культурно-організаційної парадигми розвитку освітньої галузі, специфіки її реалізації та перспектив розвитку для культурно-мистецької освіти. **Методологія дослідження** ґрунтується на використанні методів герменевтичної інтерпретації (для визначення специфічних рис дистанційного навчання у закордонних та вітчизняних закладах вищої освіти), компаративного аналізу (з метою виявлення причин активного розвитку та особливостей впровадження дистанційних технологій навчання у закладах вищої освіти європейських країн та США), структурно-функціонального методу (для розкриття ролі дистанційного навчання в добу цивілізаційної глобалізації та соціальної ізоляції, спричиненої пандемією COVID-19). **Наукова новизна** полягає у здійсненні теоретичного аналізу розвитку дистанційного навчання в європейських країнах, США та Україні, визначенні переваг та недоліків впровадження дистанційного навчання в освітній простір, виявленні пріоритетних шляхів розвитку дистанційної освіти для культурно-мистецької галузі знань. **Висновки.** Пандемія COVID-19 створила умови, за якими адаптація дистанційних технологій навчання до традиційної системи освіти – очної та заочної стала єдиною можливою формою провадження освітньої діяльності. У нових умовах створено якісно новий освітній простір, який визначив потенційні шляхи розвитку вищої освіти у майбутньому. Концептуальні засади пошуку та реалізації нової освітньої стратегії мають урахувати парадигмальні принципи розвитку культурно-мистецької освіти і науки, що можливе за умови адаптативної інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій до культурно-мистецької сфери.

Ключові слова: дистанційне навчання, вища освіта, інформаційно-комунікаційні технології, освітній простір, культурно-мистецька освіта.

Чумаченко Марина Александровна, кандидат культурологии, методист учебного отдела Харьковской государственной академии культуры

Дистанционное обучение как ответ на вызовы современности: культурно-искусственный аспект

Цель работы состоит в осмыслении теоретических аспектов дистанционного обучения как наиболее эффективной культурно-организационной парадигмы развития образовательной отрасли, специфики ее реализации и перспектив развития для культурно-искусственного образования. **Методология исследования** основана на использовании методов герменевтической интерпретации (для определения специфических черт дистанционного обучения в зарубежных и отечественных высших учебных заведениях), компаративного анализа (с целью выявления причин активного развития и особенностей внедрения дистанционных технологий обучения в высших учебных заведениях европейских стран и США), структурно-функционального метода (для раскрытия роли дистанционного обучения в эпоху цивилизационной глобализации и социальной изоляции, вызванной пандемией COVID-19). **Научная новизна** состоит в осуществлении теоретического анализа развития дистанционного обучения в европейских странах, США и Украины, определении преимуществ и недостатков внедрения дистанционного обучения в образовательное пространство, выявлении приоритетных путей развития дистанционного обучения для культурно-искусственной отрасли знаний. **Выводы.** Пандемия COVID-19 создала условия, в которых адаптация дистанционных технологий обучения к традиционной системе образования – дневной и заочной стала единственно возможной формой ведения образовательной деятельности. В новых условиях создано качественно новое образовательное пространство, которое определило потенциальные пути развития высшего образования в будущем. Концептуальные основы поиска и реализации новой образовательной стратегии должны учитывать парадигмальные

принципы развития культурно-искусственного образования и науки, что возможно при условии адаптивной интеграции информационно-коммуникационных технологий в культурно-искусственную сферу.

Ключевые слова: дистанционное обучение, высшее образование, информационно-коммуникационные технологии, образовательное пространство, культурно-искусственное образование.

Chumachenko Maryna, Candidate of Cultural Studies, Teaching Methodologist Expert of Academic Division, Kharkiv State Academy of Culture

Distance education as an answer to today's challenges: cultural and artistic aspect

The purpose of the article lies in the comprehension of theoretical aspects of distance learning as the most efficient cultural and organizational paradigm of educational field development, specific nature of its realization, and prospects for cultural and artistic education development. **The methodology** of the research is based on the application of methods of hermeneutic interpretation (to determine specific features of distance education in foreign and national higher education establishments), comparative analysis (with the purpose to discover reasons for active development and peculiarities of realization of distance education technologies in European and US higher education establishments), structural and functional method (to discover the role of distance education in a time of civilizational globalization and social isolation caused by the COVID-19 pandemic). **The scientific novelty** lies in carrying out a theoretical analysis of distance education development in European countries, the USA and Ukraine, determination of advantages and disadvantages of implementation of distance education in the educational environment, the discovery of priority ways of distance education development for cultural and artistic disciplines. **Conclusions.** The COVID-19 pandemic provided conditions due to which adoption of distance education technologies to the traditional education system – internal and external – became the only possible form of implementation of the education activity. The new conditions caused the creation of a brand new educational environment that determined potential ways of higher education development in the future. The conceptual framework of search and realization of a new educational strategy needs to take into account a paradigm basis for cultural and artistic education and science development that is possible on the condition of adoptive integration of information and communication technologies into the cultural and artistic field.

Key words: distance education, distance learning, higher education, information and communication technologies, educational environment, cultural and artistic education.

Актуальність теми дослідження. В умовах пандемії COVID-19 перед багатьма країнами світу та Україною зокрема, постала проблема охорони здоров'я, забезпечення національної безпеки населення та низка соціальних, економічних, політичних проблем, до числа яких увійшла проблема пошуку адаптивних та ефективних форм, спрямованих на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу. Заходи соціальної ізоляції детермінували виокремлення альтернативної стратегії у виборі форм здобуття вищої освіти за всіма рівнями та ступенями.

Відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України «Про організаційні заходи для запобігання поширенню COVID-19» № 406 від 16 березня 2020 року керівники установ освіти і закладів дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої та післядипломної освіти на період карантину повинні забезпечити «виконання освітніх програм закладів освіти, зокрема шляхом організації освітнього процесу із використанням технологій дистанційного навчання, що не передбачає відвідування закладів освіти її здобувачами, та у виняткових випадках шляхом ущільнення графіку освітнього процесу, а також виконання працівниками закладів освіти з іншої роботи (організаційно-педагогічної, методичної,

наукової тощо) (крім закладів дошкільної, позашкільної освіти та установ освіти); запровадження гнучкого (дистанційного) режиму роботи працівників закладів освіти відповідно до Методичних рекомендацій щодо встановлення гнучкого режиму робочого часу, затверджених наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 04 жовтня 2006 року № 359» [13, 2]. Таким чином, в умовах соціального дистанціювання єдиною можливою формою освітньої діяльності стало дистанційне навчання. Необхідність продовження освітнього процесу в нових умовах актуалізувало питання швидкої інтеграції технологій дистанційного навчання до традиційних форм провадження освітньої діяльності.

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретичним та практичним детермінантам запровадження та функціонування системи дистанційного навчання в Україні, країнах ЄС та США присвячені роботи В. Ю. Бикова (специфіка, принципи побудови, шляхи розвитку та сфери застосування дистанційного навчання в країнах Європи та США, перспективи розвитку дистанційного навчання в Україні) [3], І. В. Кулаги, Д. О. Ільницького, С. О. Стрельник, А. В. Матвійчука, Н. В. Василькової, В. М. Турчачінової, В. С. Єршової, М. П. Тищенко, Н. Л. Краснополської (світовий досвід організації та розвитку університетської системи дистанційного

навчання) [17], О. О. Павленко (теоретичні та практичні аспекти використання дистанційного навчання вітчизняних закладів вищої освіти) [15], Н. О. Думанського (класифікація сучасних технологій дистанційної освіти) [6], Ю. Р. Бекеша, Л. М. Матієшина, Ю. О. Серова (аналіз систем дистанційного навчання популярних ЗВО України) [2], І. Г. Власенко (особливості впровадження дистанційного навчання) [4], Г. В. Дашенко, З. В. Сузанської (роль дистанційного навчання в системі самоосвіти) [5], К. В. Копняка, Т. А. Костунець (визначення та аналіз складових інформаційно-освітнього середовища вітчизняних ЗВО) [11], О. І. Огієнко (методичні рекомендації щодо дистанційної педагогічної освіти) [14], В. М. Прибилової (проблеми та переваги дистанційного навчання у ЗВО України) [16] та ін. Необхідно також відзначити, що більшість розвідок націлені на дослідження впровадження дистанційного навчання у науково-технічну сферу, у той час як гуманітарна та культурно-мистецька сфера залишається поза увагою.

Мета роботи полягає в осмисленні теоретичних аспектів дистанційного навчання як найефективнішої культурно-організаційної парадигми розвитку освітньої галузі, специфіки її реалізації та перспектив розвитку для культурно-мистецької освіти.

Виклад основного матеріалу. Відомий вітчизняний дослідник В. Ю. Биков, відзначає, що «характер соціально-економічного розвитку сучасного світу, об'єктивні тенденції його глобалізації, зберігаючи і поглиблюючи національні коріння, базуються на загальнолюдських і загальнокультурних цінностях і включають, зокрема, такі визначальні складові процесу світового розвитку, як інтеграція знань, технологій, інформаційних і телекомунікаційних систем, інформаційних ресурсів, включаючи системи і засоби масової інформації, систем наукового пошуку, досліджень і освіти» [3, 78]. Доба цивілізаційної глобалізації, а наразі вимушена соціальна ізоляція, визначили віртуальне середовище як найоптимальнішу культурно-організаційну парадигму сучасності.

Дослідження розвитку освітніх технологій європейських країн та США свідчать, що на сучасному етапі розвитку інформаційно-комунікаційних технологій дистанційне навчання стає невід'ємною складовою національної стратегії розвитку освіти, яка успішно реалізується. О. О. Павленко відзначає, що «будучи наслідком об'єктивного процесу інформатизації суспільства й освіти і, вбираючи

в себе кращі риси інших форм, дистанційне навчання ввійшло в ХХІ століття як найбільш перспективна, синтетична, гуманістична, інтегральна технологія одержання освіти» [15, 75].

Система освіти європейських країн та США побудована за принципами відповідності інформаційно-комунікаційних технологій і дистанційного навчання. Такими принципами є: 1. Принцип гуманістичності навчання; 2. Принцип пріоритетності педагогічного підходу при проектуванні освітнього процесу в дистанційному навчанні; 3. Принцип педагогічної доцільності застосування нових інформаційних технологій; 4. Принцип вибору змісту освіти; 5. Принцип забезпечення захисту інформації, що циркулює в дистанційному навчанні; 6. Принцип стартового рівня освіти; 7. Принцип відповідності технологій до навчання; 8. Принцип мобільності навчання; 9. Принцип неантагоністичності дистанційного навчання існуючим формам освіти [6, 124-125].

Як відзначають у своїх дослідженнях І. В. Кулага, Д. О. Ільницький, С. О. Стрельник, А. В. Матвійчук, Н. В. Василькова, В. С. Єршова, В. М. Турчанинова, М. П. Тищенко, Н. Л. Краснополська, «конкурентоспроможність державних університетів ЄС (Великої Британії, Іспанії, Німеччини, Франції – М. Ч.), які займаються виключно дистанційним навчанням, базується на ряді переваг: значне фінансування як на рівні держави, так і на рівні Європейського Союзу (отримання грантів); наявність різноманітних курсів для тренінгів, для отримання ступеня бакалавра та магістра, а також в більшості випадків й кандидата наук (PhD); наявність вибору при навчанні студенти мають право припинити навчання та отримати сертифікати про проходження курсів (це дає у майбутньому можливість бути зарахованим знову в цей або інший університет без необхідності перескладання вивчених курсів як в університеті дистанційного навчання, так і в класичному навчальному закладі); наявність розгалуженої системи регіональних центрів по всій країні, а також за її межами; університети надають можливість навчатись особам з особливими потребами та навіть особам, які знаходяться у місцях позбавлення волі; за домовленістю проводять навчання у компаніях» та ін. [17, 12].

З розвитком інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) активізувався ринок дистанційного навчання США [17, 13]. У цій країні успішно функціонує Асоціація дистанційного навчання США (United States Distance Learning Association – USDLA), основна

мета якої – розробка загальної стратегії дистанційної освіти, сприяння створенню нових технологій дистанційного навчання, підтримка тісних зв'язків з центрами дистанційної освіти Європи й Азії [14, 38]. В опублікованій статистиці щодо питань розвитку дистанційної освіти USDLA виокремлено такі види онлайн освіти як: онлайн курси (80 % змісту курсу онлайн); особисте навчання, яке включає синтез традиційної та дистанційної систем (30 % змісту курсу онлайн); альтернативна, змішана (гібридна) (від 30 до 80 змісту курсу онлайн) [1]. Пріоритетними напрямками розвитку дистанційної освіти USDLA вбачає активне залучення нових партнерів, спонсорів, розширення кола послуг, моніторинг ринку інтерактивних конференцій, синхронне включення інновацій в систему дистанційного навчання, обмін кращими практиками з партнерами, запровадження стандартів якості (91 параметр) в процес сертифікації закладів освіти тощо.

Дослідження зарубіжного та вітчизняного досвіду провадження дистанційної освіти є підставою для виокремлення таких її визначальних рис як:

- планетарність – формування транскордонного освітнього простору, реалізація стратегії освіти без кордонів;

- трансвременність – синхронний та асинхронний режими вивчення дисциплін дозволяють сформувати власну траєкторію розподілу часу у діяльній тріаді робота-навчання-відпочинок;

- ресурсний потенціал – доступ до навчальних матеріалів не тільки в межах певного закладу освіти, а й інших бібліотек, інформаційних порталів країни та усього світу;

- ефективні комунікаційні інструменти – різноманітність способів спілкування усіх учасників освітнього процесу (освітні платформи, відеочати, онлайн конференції, лайви, соціальні мережі, месенджери тощо);

- диспозитивність – можливість вироблення власного темпу засвоєння навчальних дисциплін, формування *soft skills* – гнучкість (адаптивність, бажання змінюватися, навчатися протягом усього життя та ін.) та відповідальність (підзвітність, надійність, винахідливість, самодисциплінованість, сумлінність);

- технологічність – розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, активізація процесів діджиталізації мінімізують затрати часу на пошук та обмін інформацією, надають можливість спілкуватися у будь-який зручний час для обох суб'єктів освітнього процесу (здобувач/викладач); перманентне використання

інноваційних технологій дозволяє швидко адаптуватися до технологічних новацій та підвищує рівень інформаційно-комунікаційної обізнаності;

- толерантність та рівність можливостей – освіта для усіх – не залежно від місцезнаходження, фізичних та психологічних особливостей (бар'єрів) тощо;

- взаємообмін (*quid pro quo*) – транснаціональний обмін досягненнями в освітній галузі, співпраця із ЗВО України та поза її межами, залучення закордонних фахівців, консультантів до навчального процесу, комунікація здобувачів освіти різних країн, підвищення рівня володіння іноземними мовами тощо;

- інноваційність – використання у дистанційній освіті інноваційних, цифрових технологій детермінує, по-перше, підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників, по-друге, набуття цифрових компетентностей здобувачами вищої освіти, що забезпечує якість, ефективність та результативність освітнього процесу;

- безперервність – реалізація стратегії «освіта протягом життя» у таких проєкціях як професійна освіта, підвищення кваліфікації (*job qualification*), загальнокультурний розвиток (*life qualification*).

В Україні за роки незалежності закладено підвалини розвитку інформаційної сфери (Закон України Про Національну програму інформатизації [8], Указ Президента України Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні [18]). Так «Національна програма інформатизації» була сформована виходячи з довгострокових пріоритетів соціально-економічного, науково-технічного, національно-культурного розвитку країни з урахуванням світових напрямів розвитку та досягнень у сфері інформатизації і спрямована на розв'язання найважливіших загальносуспільних проблем (забезпечення розвитку освіти, науки, культури, охорони довкілля та здоров'я людини, державного управління, національної безпеки та оборони держави та демократизації суспільства) та створення умов для інтеграції України у світовий інформаційний простір відповідно до сучасних тенденцій інформаційної геополітики [8]. Відповідно до Закону України Про освіту 2017 р. (ст. 9) [9], Закону України Про Вищу освіту 2014 р. (ст. 49) [7] та Наказу Міністерства освіти і науки України Про затвердження Положення про дистанційне навчання від

25.04.2013 № 466 [12] дистанційне навчання визначено однією з форм здобуття вищої освіти.

У розвитку дистанційного навчання в Україні деякі дослідники виокремлюють два етапи: початковий (з 1990 до 1998 рр. – розробка та запровадження концепції гнучкого дистанційного навчання на основі глобальних комп'ютерних комунікацій, тобто використанням інформаційних і комунікативних технологій у навчанні; створення комп'ютерних телекомунікаційних лабораторій; розробка дистанційних навчальних програм та курсів; технологічне і методологічне забезпечення дистанційного навчання) та сучасний (з 1999 р. по сьогодні – використання інтелектуальних інформаційних технологій для підтримки безперервного навчання: створення інформаційно-навчальних середовищ, віртуальних лабораторій, мультимедіа-технологій, віртуальних товариств тощо) [16, 31-33].

На сучасному етапі розроблено ряд нормативних документів, які визначають основні засади організації та впровадження дистанційного навчання. Так, зокрема, у «Положенні про дистанційне навчання» зазначено: «Під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [12]. Метою дистанційного навчання є надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми або освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до державних стандартів освіти; за програмами підготовки громадян до вступу у навчальні заклади, підготовки іноземців та підвищення кваліфікації працівників [12]. Завданням дистанційного навчання є забезпечення громадянам можливості реалізації конституційного права на здобуття освіти та професійної кваліфікації, підвищення кваліфікації незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання відповідно до їх здібностей [12]. Проте залишається багато теоретичних та практичних питань щодо розвитку дистанційного навчання, починаючи від дефініції визначення (Distance Learning, Distance Education тощо), на що звертають увагу

О. І. Огієнко [14], В. М. Прибилова [16], закінчуючи різноманітними методологічними, соціально-економічними та іншими аспектами, особливо що стосується культурно-мистецької освіти.

Дослідження та використання зарубіжного досвіду дистанційного навчання визначили означену систему як ефективний та перспективний напрям розвитку освітньої галузі України. І. В. Кулага відзначає, що технології дистанційного навчання можуть використовуватись не тільки в дистанційній освіті, а й в інших формах навчання: очній, заочній, експерименті [17, 3]. Саме такі поєднання стали освітніми реаліями для багатьох ЗВО України сьогодні.

Незважаючи на переваги дистанційного навчання, дослідники виокремлюють й деякі його недоліки: проблема адекватного оцінювання та неможливість точно перевірити, чи саме та людина працює, виконує завдання чи це робить хтось інший [4, 12]; не у всіх населених пунктах є можливість доступу до мережі Інтернет-зв'язку [4, 12]; відсутність у студента сильної особистої мотивації, вміння навчатися самостійно, без постійної підтримки та підштовхування з боку викладача [16, 35]; відсутні або є дуже дорогими прикладні комп'ютерні програми, необхідні для підтримки web-сайтів та інформаційних ресурсів, адміністрування процесів дистанційного навчання [16, 35]; необхідність великих інвестицій на початковому етапі організації роботи системи дистанційного навчання [16, 35].

Впровадження дистанційних форм навчання в культурно-мистецький освітній простір має свою специфіку. І. Г. Власенко наголошує: «Навчитися самостійно деяким видам творчої діяльності, при відсутності прямого контакту студента і викладача, практично неможливо» [4, 13]. Для культурно-мистецької освіти безпосереднє, живе – de visu (лат. «на власні очі») спілкування між здобувачем / здобувачами вищої освіти та викладачем є надзвичайно важливим для набуття загальних та особливо фахових компетентностей. Інтеграція деяких форм дистанційного навчання до традиційної системи вищої освіти означеного профілю можлива, проте у певному пропорційному співвідношенні безпосередньої та онлайн комунікації (лекційні, частково індивідуальні, деякі види практичних занять). Проте навіть така форма не завжди дає очікуваний результат. Для спеціальності «Музичне мистецтво» першочерговою є передача тонкощів звучання музичних інструментів, що не завжди можливе через неякісний зв'язок, відставання трансляції відео зв'язку тощо. Для

спеціальності «Хореографічне мистецтво» проведення практичних занять потребує не тільки безпосереднього контакту, а й спеціально обладнаних приміщень. Безпосередній контакт викладача та здобувачів освіти потрібен під час репетицій театральних колективів, хореографічних ансамблів тощо. Для спеціальності «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво», практичні та індивідуальні заняття потребують спеціалізованого обладнання, яке знаходиться у ЗВО тощо. Наведені приклади не вичерпують кола проблемних питань, які виникають під час впровадження дистанційних технологій навчання саме у культурно-мистецький освітній простір. Проте динаміка розвитку інформаційно-комунікаційних технологій дає підстави вважати, що й на ці «питання» у найближчому майбутньому буде знайдена відповідь.

Особливості провадження освітньої діяльності у нових умовах визначили пріоритетні напрями подальшого розвитку освітньої сфери, що потребують урахування специфіки не тільки технічного спрямування, а й культурно-мистецького.

Аналіз дистанційного навчання в закладах вищої освіти України продемонстрували ефективність використання таких систем як Moodle (Зміївська І. В., Обоянська Л. А. [10], Власенко [4],) BlackBoard, eLearning 3000, WebTutor, IBM Lotus Workplace Collaborative Learning (Яремко С. А. [19],) та інших, що свідчить про необхідність залучення означених систем під час формування інформаційно-освітнього середовища у закладах вищої освіти. Це, звісно, потребує значних матеріальних витрат, проте у загальному підсумку значно підвищує якість освітнього процесу у режимі використання дистанційних технологій навчання та зменшує кількість організаційних завдань, які постають перед ЗВО за умов вимушеної соціальної ізоляції, організації освітнього процесу для здобувачів з особливими освітніми потребами тощо.

Останнім часом значно зросла значущість електронного навчально-методичного комплексу (ЕНМК). Це – дидактична система, в якій з метою створення умов для педагогічної активності, інформаційної взаємодії між викладачами та студентами інтегруються прикладні програмні продукти, бази даних, а також інші дидактичні засоби і методичні матеріали, що забезпечують та підтримують навчальний процес [11, 30]. К. В. Копняк відзначає, що однією зі складових інформаційно-освітнього порталу ЗВО мають стати електронні навчально-методичні комплекси дисциплін [11, 30]. Наразі створення або удосконалення ЕНМК, можливість за

необхідності швидкого та гнучкого включення у дистанційну платформу з урахуванням специфіки культурно-мистецької освіти є одним з пріоритетних завдань для ЗВО означеного профілю.

Із активним використанням технологій дистанційного навчання певних змін зазнала і роль викладача. Як відзначає І. Г. Власенко, «за умови дистанційного навчання активна роль викладача не зменшується, оскільки він має визначити рівень знань здобувача, та прийняти рішення щодо коригування програми навчання з тим, щоб домогтися найкращого засвоєння пройденого матеріалу» [4, 12]. Це обумовлює визначення ще одного важливого напрямку у реалізації стратегії забезпечення якості вищої освіти, а саме підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників. Інформаційно-комунікаційна обізнаність, творчий підхід є запорукою ефективності та інноваційності провадження освітньої діяльності сьогодення.

Наукова новизна полягає у здійсненні теоретичного аналізу розвитку дистанційного навчання в європейських країнах, США та Україні, визначенні переваг та недоліків впровадження дистанційного навчання в освітній простір, виявленні пріоритетних шляхів розвитку дистанційної освіти для культурно-мистецької галузі.

Висновки. Пандемія COVID-19 створила умови, за якими адаптація дистанційних технологій навчання до традиційної системи освіти – очної та заочної стала єдиною можливою формою провадження освітньої діяльності. У нових умовах створено якісно новий освітній простір, який визначив потенційні шляхи розвитку вищої освіти у майбутньому. Концептуальні засади пошуку та реалізації нової освітньої стратегії мають ураховувати парадигмальні засади розвитку культурно-мистецької освіти і науки, що можливе за умови адаптативної інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій до культурно-мистецької сфери.

Література

1. Unites States Distance Learning Association – USDLA. URL: <https://usdla.org/presidents-welcome/> (дата звернення: 13.05.2020).
2. Бекеш Ю. Р., Матієшин Л. М., Серов Ю. О. Огляд систем дистанційного навчання популярних ВНЗ України // Інноваційні комп'ютерні технології у вищій школі : мат. 5-ої Наук.-практ. конф. (Львів, 19-21 листопада 2013 р.). Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2013. С. 44-48.

3. Биков В. Ю. Дистанційне навчання в країнах Європи та США і перспективи для України // Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби і технології : кол. монографія / В. Ю. Биков, О. О. Гриценчук, Ю. О. Жук та ін. Київ : Атіка, 2015. С. 77-140.

4. Власенко І. Г. Впровадження дистанційного навчання – вимога сучасності // Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія : мат. міжвуз. вебінару (Вінниця, 31 березня 2017 р.) / відп. ред. Л. Б. Ліщинська. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. С. 12-14.

5. Даценко Г. В., Суданська З. В. Дистанційне навчання як засіб стимулювання самоосвіти // Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія : мат. міжвуз. вебінару (Вінниця, 31 березня 2017 р.) / відп. ред. Л. Б. Ліщинська. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. С. 17-20.

6. Думанський Н. О. Класи сучасних технологій дистанційної освіти // Вісник національного університету «Львівська політехніка». Інформаційні системи та мережі. 2008. Вип. 610. С. 119-125.

7. Закон України Про Вищу освіту : прийнятий 1 липня 2014 року № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 20.04.2020).

8. Закон України Про Національну програму інформатизації : прийнятий 4 лютого 1998 року № 74/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 24.04.2020).

9. Закон України Про освіту : прийнятий 05 вересня 2017 року № 2145-VIII // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 14.03.2020).

10. Зміївська І. В., Обоянська Л. А. Організація взаємодії «студент-студент» в електронному навчанні // Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія : мат. міжвуз. вебінару (Вінниця, 31 березня 2017 р.) / відп. ред. Л. Б. Ліщинська. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. С. 23-25.

11. Копняк К. В., Костурець Т. А. Складові інформаційно-освітнього середовища ВНЗ // Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія : мат. міжвуз. вебінару (Вінниця, 31 березня 2017 р.) / відп. ред. Л. Б. Ліщинська. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. С. 28-31.

12. Наказ Міністерства освіти і науки України Про затвердження Положення про дистанційне навчання : прийнятий 25.04.2013 № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13> (дата звернення: 21.04.2020).

13. Наказ Міністерства освіти і науки України Про організаційні заходи для запобігання поширенню COVID-19 : прийнятий 16 березня 2020 року № 406. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-organizacijni-zahodi-dlya-zapobiga-nnya-poshirennyu-koronavirusu-s-ovid-19> (дата звернення: 17.04.2020).

14. Огієнко О. І. Дистанційна педагогічна освіта: зарубіжний та вітчизняний досвід. Методичні рекомендації // Національна академія

педагогічних наук України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих, 2012. 75 с. URL: http://ipood.com.ua/data/NDR/Information_technology/2012_Ogienko_recomend.pdf (дата звернення: 10.04.2020).

15. Павленко О. О. Використання дистанційного навчання в вищих навчальних закладах // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка : зб. наук. праць. 2007. Вип. 3 (21). Т. 1. С. 78-85.

16. Прибилова В. М. Проблеми та переваги дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України // Проблеми сучасної освіти : зб. науково-методичних праць / укл. Холін Ю. В., Маркова Т. О. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. Вип. 4. С. 27-36.

17. Світовий досвід організації та розвитку університетської системи дистанційного навчання / укладачі : Кулага І. В., Ільницький Д. О., Стрельник С. О., Матвійчик А. В., Василькова Н. В., Турчанінова В. М., Єршова В. С., Тищенко М. П., Краснопольська Н. Л. Київ : Інститут Вищої освіти КНЕУ імені Вадима Гетьмана, 2013. 38 с. URL: [https://kneu.edu.ua/userfiles/education2_0/13-4713_verstka\(1\).pdf](https://kneu.edu.ua/userfiles/education2_0/13-4713_verstka(1).pdf) (дата звернення: 02.04.2020).

18. Указ Президента України Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні : прийнятий 31 липня 2000 року № 928/2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/928/2000> (дата звернення: 27.03.2020).

19. Яремко С. А. Огляд основних аспектів проектування та впровадження системи дистанційного навчання на прикладі IBM Lotus Workplace Collaborative Learning // Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія : мат. міжвуз. вебінару (Вінниця, 31 березня 2017 р.) / відп. ред. Л. Б. Ліщинська. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. С. 43-46.

References

1. Unites States Distance Learning Association – USDLA. Retrieved from <https://usdla.org/presidents-welcome/> [in English].

2. Bekesh, Yu. R., & Matiieshyn, L. M., & Sierov, Yu. O. (2013). The overview of distance education systems of popular higher education establishments of Ukraine. Proceedings from MIIM'13: V The Five Scientific and Practical Conference “Innovations computer technologies in high school” (pp. 44-48). Lviv : Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu “Lvivska politekhnikha” [in Ukrainian].

3. Bykov, V. Yu., & Hrytsenchuk, O. O., & Zhuk, Yu. O. (2015). Distance education in the European countries and the USA, and prospects for Ukraine. Kyiv : Atika [in Ukrainian].

4. Vlasenko, I. H. (2017). Distance education implementation – today's world demand. Proceedings from MIIM'17: Interuniversity webinar "Distance learning as a modern educational technology". (pp. 12-14). Vinnytsia: VTEI KNTEU [in Ukrainian].
5. Datsenko, H. V., & Sudanska, Z. V. (2017). Distance education as a means of self-education encouragement. Proceedings from MIIM'17: Interuniversity webinar "Distance learning as a modern educational technology". (pp. 17-20). Vinnytsia: VTEI KNTEU [in Ukrainian].
6. Dumanskyi, N. O. (2008). Categories of modern technologies in distance education. Visnyk natsionalnoho universytetu "Lvivska politehnika". Informatsiini systemy ta merezhi, 610, 119-125 [in Ukrainian].
7. The Law of Ukraine On Higher Education adopted on July 1, 2014 № 1556-VII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].
8. The Law of Ukraine On the National Program of Informatization adopted on February 4, 1998 № 74/98-BP. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
9. The Law of Ukraine On Education adopted on September 5, 2017 № 2145-VIII Retrieved from // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].
10. Zmiivska, I. V., & Oboianska, L. A. (2017). Organization of "student-student" interaction in e-learning. Proceedings from MIIM'17: Interuniversity webinar "Distance learning as a modern educational technology". (pp. 23-25). Vinnytsia: VTEI KNTEU [in Ukrainian].
11. Kopniak, K. V., & Kosturets, T. A. (2017). The components of the informational and educational environment of higher education establishments. Proceedings from MIIM'17: Interuniversity webinar "Distance learning as a modern educational technology". (pp. 23-25). Vinnytsia: VTEI KNTEU [in Ukrainian].
12. The Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine "On Approval of the Provision about Distance Education" adopted on April 25, 2013, № 466. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13> [in Ukrainian].
13. The Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine "On Organizational Measures to Prevent COVID-19 Spread" adopted on March 16, 2020 № 406. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-organizacijni-zahodi-dlya-zapobigannya-poshirennyu-koronavirusu-s-ovid-19> [in Ukrainian].
14. Ohiienko, O. I. (2012). Distance pedagogical education: foreign and national experience. Methodological recommendations. Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy, Instytut pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh. Retrieved from http://ipood.com.ua/data/NDR/Information_technology/2012_Ogienko_recomend.pdf [in Ukrainian].
15. Pavlenko, O. O. (2007). Distance education implementation in higher education establishments. Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy "Kyivskyi politekhnichniy instytut". Filosofiia. Psykholohiia. Pedahohika, 3 (21), 78-85 [in Ukrainian].
16. Prybylova, V. M. (2013). Problems and advantages of distance education in higher education establishments of Ukraine. Problemy suchasnoi osvity, 4, 27-36 [in Ukrainian].
17. Kulaha, I. V. (Eds.). (2013). World experience of organization and development of university distance education system. Kyiv: Instytut Vyshchoi osvity KNEU imeni Vadyma Hetmana. Retrieved from [https://kneu.edu.ua/userfiles/education2_0/13-4713_verstka\(1\).pdf](https://kneu.edu.ua/userfiles/education2_0/13-4713_verstka(1).pdf) [in Ukrainian].
18. The Order of the President of Ukraine "About the Measures for Development of National Global Information Network and Provision of Universal Access to this Network in Ukraine" adopted on July 31, 2000 № 928/2000. Retrieved from // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/928/2000> [in Ukrainian].
19. Iaremko, S. A. (2017). The overview of basic aspects for designing and implementing of a distance education system by the example of IBM Lotus Workplace Collaborative Learning. Proceedings from MIIM'17: Interuniversity webinar «Distance learning as a modern educational technology». (pp. 43-46). Vinnytsia: VTEI KNTEU [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 19.02.2020
Прийнято до друку 20.03.2020*